СВОБОДА

SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

ЧАСТЬ I. Established 1893. TWO SECTIONS — SECTION I.

РІК LI. Ч. 182. Джерзі Сіті, Н. Дж., субота, 18. вересня 1943. No. 182. Jersey City, N. J., Saturday, September 18, 1943. VOL. LI.

ТРИ ЦЕНТИ в Злучених Державах Америки. ПЯТЬ ЦЕНТІВ за границею Злучених Держав Америки.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237—4-0807 Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016

THREE CENTS in the United States of America. FIVE CENTS elsewhere.

Потрібно міліон і чверть свіжого рекрута від нового року

ВАШИНГТОН. — Армія й фльота потребує з днем 1. січня 1944 р. 1,221,000 нових вояків. Коли не заберуть до служби батьків, не знати звідки рекрута дістати. Таку заяву зложили перед сенатською військовою комісією директор Поборової Служби ген. Луис Б. Герші і комісар Воєнної Робочої Сили Пол. В. МекНат. Начальники воєнного персоналу від себе заявили, що це обовязок Поборової Служби віднайти між населенням тільки спосібних мужчин до військової служби, щоб від вересня до грудня посилати по 300,000 нових рекрутів. Коли між самотними нема тільки мужчин, вони мусять противитися намірови відложити покликання батьків на пізніші часи. На підставі пляну, як каже ген. Герші, батьків будуть кликати вже наступного місяця.

АЛІЯНТИ ВБИЛИСЯ КЛИНОМ У ЛІНІЮ САЛЄРНА

Пята аліянтська армія кинула на німецькі позиції коло Салерно великі сили й вбилися в нім на 8 миль широким клином поміж ріки Селе й Кальоре. Ця армія складається з американських військ.

Німецький комунікат подає, що восьма армія Монтгомері висадила війська коло Салерна та підкріпляє американців.

Американські й англійські літаки з північно-африканських баз ударили всею своєю силою по німецьких оборонних лініях на південь від Салерно та, як каже комунікат, „перемінили їх на справжнє пекло". 2,000 літаків узяло участь у цих нападах і скинули 1,200 тон бомб.

Генерал Кларк, командант пятої армії, видав до своїх військ приказ дня, в котрім гратулює їм удачного виконання місії. „Ми не віддамо ворогови ні одної пяди землі" — каже генерал.

ЗАТІСНЕННЯ ДРУЖБИ З МЕКСИКОМ.

ВАШИНГТОН. — З нагоди 133-ліття незалежности Мексика вислав президент Рузвелт гратуляційну телеграму до мексиканського президента Мануеля Авілі Камача. — В Ню Йорку на мексиканській маніфестації уладженій в Карнеґі Гол промовляв іменем американського уряду секретар внутрішних справ Гаролд Л. Ікес. Він підніс спільність ідеалів і дружні відносини між обома державами і народами.

ПІВ МІЛІОНА УКРАЇНСЬКИХ ДІВЧАТ У НІМЕЧЧИНІ.

ОНА подає за інформаційним бюлетеном, виданим совєтською амбасадою у Вашингтоні, що націстівська влада вивезла з окупованої німцями України до пів міліона українських дівчат, з яких більшість находиться в Німеччині, де їх заставлено працювати виробляти амуніцію. Є вони теж і в Болгарії, Польщі та Югославії. З карток, що їх перепускає німецька цензура, видно, що ті дівчата терплять великі фізичні та душевні муки, сумуючи за рідною українською землею. Українських дівчат тримають німці в окремих таборах, а зараз біля них, як пише одна з дівчат, бувають литовські та російські дівчата, також окремо.

ПОМЕР П. КИРИЛЮК.

Дня 9. вересня б. р. помер у Філядельфії, Па., бл. п. Петро Кирилюк, довголітній управитель друкарні „Америка". Походив з села Козяри, збаразького повіту, Західна Україна. В старім краю скінчив учительський семинар, а прибувши до Америки друкував якийсь час орган Згоди Братств в Олифанті, а в 1917 році перейшов до „Америки", органу Провидіння. Покійний дописував нераз і до „Свободи" під буквою „К".

УКРАЇНСЬКІ ВОЯКИ В КІСЦІ.

„Канадійський Фармер" згадує за лист 27-літнього сержанта В. Старчука, канадійського українця з Ню Торонто, писаного з острова Кіска на Алевтах, з якого виходить, що в наступі на цей остров брало участь теж і бачато українських вояків.

ВІДЗНАЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО ВОЯКА.

Андрій Несевич, молодий американський українець з Олифант, Па., дістав особливе відзначення і срібну медалю за відвагу підчас розвідки в Тунісі, Північна Африка, завдяки якій врятував життя своїм товаришам та знищив ворожу стійку з машиновими крісами.

БУЛИТ ПРО ҐРАНИЦІ ПОЛЬЩІ.

Бувший американський амбасадор до Совєтів і Франції, Вилїєм С. Булит, сказав у своїй промові в Філядельфії, як подає „Нови Сьвят", між іншим таке:

„Політика Польщі опиралася на простій засаді, що ніякий уряд Польщі не віддасть ні пяди польської землі та не згодиться без боротьби на ніякий новий розбір".

Сказав теж, що Польща „має слушні права до тих границь, які мала в серпні 1939 року. І думає, що якщо буде „справедливий мир", то Польща ті границі дістане.

На те можна відповісти, що Польща не потребує нічого „віддавати", а тільки повинна бути позбавлена того, що колись силою загарбала. А щодо того, як має виглядати „справедливий мир", то цілком певно не буде він справедливим, якщо Польща малаб забрати західно-українські землі. Та видно, що є різні розуміння „справедливости" теж і в таких як бувший амбасадор Булит. Через ось такі різні розуміння маємо і стільки нещасть у світі!

ПРО „ЗЛІКВІДОВАНИХ" СОВЄТАМИ ЛИТОВСЬКИХ СВЯЩЕНИКІВ.

В Шікаґо видано англійською мовою книжечку п. н. „Пятнацять „зліквідованих" священиків в Литві". Написав її Юозас Пруненкіс. В книжечці поміщено фотографії і життєписи 15 згаданих у наголовку священиків. Є ними священики: Валентінас Бальціюс, Вацловас Бальзис, Йонас Давгеля, д-р Юстінас Дабріля, Вацловас Дамбравсказ, Андріюс Юкневіціюс, Матас Ляявскас, Йонас Навіцкіє, Йонас Петріка, Повіляс Рацевіціюс, Станкевіціюс, Бенедіктас Свейкавскас, Йонас Тутінас, Баліс Веґеле, Пранас Віткевіціюс. — Описані коротко муки, серед яких згадані загинули. Теж згадується у книжечці за 40,000 литовців, вивезених на Сибір, з зазначенням, що все те дуже великі жертви, коли зважати, що Литва малий край. При кінці є апель до свободолюбної Америки з ось таким кінцевим словом:

„В імені тої крови, яку пролили ось ті мученики, просимо американський нарід, що не щадить своєї крови на забезпечення свободи і демократії, допомогти поваленому литовському народови скинути націстівське ярмо, як теж запобігти другій великій небезпеці, себто загрожуючій окупації Литви Совєтами. Литва бажає жити і тому вона домагається тільки одного — незалежности, яку мала передше".

ЗАСТ. ПРОТОІГУМЕНА ЧСВВ НА АМЕРИКУ.

Канадійські „Українські Вісти" подають, що о. С. Дидик, ігумен ЧСВВ в Едмонтоні, зістав іменований заступником Протоігумена Василіянського Чину на Злучені Держави Америки з осідком в Шікаґо. Зґаданий часопис подає, що це „найстарший місіонар в Канаді — віком, священством і побутом в Канаді".

ЧЕРВОНА АРМІЯ ЗАХОПИЛА НОВОРОСІСЬК.

Спільними заходами суходемних і морських сил червона армія захопила чорноморський порт Новоросійськ, що вважається ключем до Кавказу. Російські лінії підсунулися на 57 миль до Києва.

Німецькі донесення подають, що російські війська почали нову офензиву від Ленінграду. Кажуть одначе, що Брянськ ще в німецьких руках.

ЮГОСЛАВСЬКІ ПАРТИЗАНИ ЗАХОПИЛИ СПАЛЯТО.

Спалято (Сплит), найважніший порт Югославії, попав у руки югославських партизанів по дводневій облозі.

ВОРОГ ДОНОСИТЬ ПРО ВЕЛИКУ БИТВУ НА СОЛОМОНСЬКИХ ОСТРОВАХ.

Токійове радіо подало вістку, що між Новою Ґвінеєю й Коломбаґарою точиться тепер величанська морська й повітряна битва. Де саме на цьому просторі, що має 500 миль ширини, ведеться бій, не сказано.

НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ ЗМЕНШИЛОСЬ ЩЕ НА 30%.

„Соціялістическій Вестник" (Ч. 17-18) подає дещо про те, що діється на східних землях, що опинились під німецькою окупацією. Цікаві є деякі дати про населення України, а не так цікаві, як трагічні. Знаємо, що за совєтської влади, до вибуху теперішньої війни, населення України змаліло в застрашаючий спосіб ізза голодової московської політики в Україні, як теж і через масове виселювання українського населення з України на Сибір, чи де інде. Та тепер, як виходить з нової статистики, населення України малоб зменшитись ще на 30% в порівнанню з тим станом, який був перед німецькою окупацією України.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

ЛЕКЦІЯ ПОДІЙ

Хто слухав радіових промов про біжучі теми при кінці минулого тижня, той певно був поражений наглою переміною настроїв з крайно оптимістичних до крайно песимістичних. Вершка оптимізму досягнули радіові коментарі на вістку про безумовну здачу італійського уряду Бадолія. Здавалося тоді, що конець війни вже за рогом найближчої вулиці, що навіть глупо було би сподіватися війни в Европі поза 1943 рік. Зараз на другий день по цьому одушевленім захопленню прийшов день чорної зневіри, коли з Італії прийшли вістки про захоплення німцями центральної й північної Італії, про „визволення" Мусолінія німцями, про втечу короля й Бадолія з Риму, про важке положення американських і британських військ в Італії.

Могло би здаватися, що це тільки американська публика, на загал хитка в своїх настроях, піддається такому ваганню почувань. Одначе й з Анґлії доносять, що там сталося те саме, дарма, що там і люди не піддаються легко почуванням і уряд не допускав публики попадати в бездонні зневіри ні підноситися на облаки захоплення. З цього видно, що й в Анґлії й в Америці проявлялися ті самі чинники.

Який це мотив заставляв людей раз захоплюватися надією в близький конець війни, а потім зараз попадати в роспуку, не важко догадатися. Не могло тут бути ніщо інше, як воєнне змучення. Почуття це зрештою зовсім зрозуміле, бож відомо якого великого напруження всяких сил, фізичних і духових, вимагає модерна війна.

І власне тому треба лихови поглянути просто ввічі. Треба собі ясно сказати, що не дивлячися на те, як воєнне зусилля нас мучить, ми цьому вмученню не піддамося, але будемо спокійно робити найкраще все, що воєнному зусиллю помагає. Нерозумно снувати рожеві надії на кожну добру вістку, як не розумно попадати в очайдушний настрій на кожну злу. Війна може потривати довго, і нам на це треба бути готовим, передовсім духово.

Звісно, ми всі хотіли би скорого закінчення війни, але не можна цього бажання переміняти в певність. Як ми його хочемо, то треба тим завзятіше працювати, аби цей кінець справді наблизити.

Погоджуються у звітах щодо України

В дальших звідомленнях Александра Верта, надсиланих з Москви до часопису „Ню Йорк Таймс", а в яких говориться про Україну під націстівською владою, в яку тепер вступають совєтські війська, є нові потвердження на те, що Україна цілковито знищена, та що німці не могли з неї користати, бо не було що забирати. Була тільки грабіж останнього, що ще було вратувалось. Не дописало хліборобство, бо не було машинерії, ні охоти в селян працювати на німців. Не було вугля з Донецького басейну, бо робітництво саботувало. Ні не добуто барилки нафти на Кубані, бо не було таких, щоб хотіли німцям помагати в добуванню нафти.

Таке можна вичитати з цього, що Верт пише. Та як читати те, що пишуть німецькі ґазети у звязку з відступами німецьких військ в Україні, то виходилоб, що й вони признають, що Німеччина завелась на Україні, бо не дістала того, що було в її пляні й на що рахувала націстична влада, чи про що трубіла націстівська пропаґанда. Так виглядає, що як передше націсти роздували величезні багатства України і те, що одна тільки Україна може виживити цілу Німеччину, так тепер зменшується щораз більше вагу України, вказуючи, що вона є тепер пасивом, бо там усе винищене. І так є, що майже за кожним разом, коли німецькі воєнні звідомлення з совєтсько - німецького фронту згадують за дальші німецькі відступи в Україні, то додається, що перед відступом усе до тла знищено.

Значить, що нема тепер розбіжностей в тому, що пишуть совєтські чи німецькі звідомлення про Україну. Є повна між ними згода, але тільки щодо одного: щодо повної руїни, яку видно на кожному клаптику української землі. З цього висновок, що без огляду на те, як закінчиться та війна для України і українського народу, українська земля буде одною великою руїною, а український нарід — цілковитим нуждарем.

БОЛЬШЕВИЦЬКИЙ НОВИЙ „УКЛАД СИЛ".

Редактор большевицьких У. Щ. Вістей, М. Ткач, реферував на комуністичнім збіговищі, що його названо „конференцією представників Ліґи Українців і Української Секції Міжнародного Ордену". А говорив про „завдання і обовязки, що стоять перед американськими українцями в часі війни".

Балачка, як звичайно в большевиків, довга-довжезна, в якій буквально нема одного слова правди, коли іде про те, що вони говорять про справжню українську народню роботу в Америці. Очевидно, повторено там старі як світ брехні про „фашизм" серед американських українців, але ці речі вже всім добре відомі. Зате на увагу можуть заслугувати теперішні большевицькі комбінації про новий „уклад сил" серед американських українців.

Як требаб надіятись, опирають вони їх в першу чергу на „антифашистських", а наділі комуністичних орґанізаціях: Ліґа Американських Українців і Американсько-Українська Секція Міжнародного Робітничого Ордену, що, як заявив Ткач, мають до розпорядження комуністичні У. Щ. Вісті. Дальші комбінації засягають Український Робітничий Союз, про який М. Ткач сказав таке:

„Український Робітничий Союз з тижневою ґазетою „Народна Воля" в останніх часах займає правильні позиції у відношенні до найважніших громадських справ, на кожному кроці поборює націоналістично-фашистське ракетірство між нашими людьми".

Ще далі згадує Ткач за „Оборону України", кажучи таке: „Чисельно ця ґрупа не представляє собою поважної сили, але коли судити по її орґані (мабуть думка про „Громадський Голос", що називає себе „орґаном демократичної думки української іміґрації в Америці". — Ред. Св.), то вона також підприйняла певні кроки, щоб відмежуватись від націоналістів-фашистів і в основних питаннях біжучого моменту дуже часто потрапляє на правильні позиції".

Ще далі рахує Ткач і на „націоналістів", кажучи таке: „Помітно опозиційні настрої в багатьох націоналістичних орґанізаціях, зокрема серед тут родженої частини американських українців, серед деяких професіоналістів, і особливо серед деяких православних священиків, що вже вишумілися з фашистівського чаду".